

Fornyelsesverkstedet

Taler
Jens Stoltenberg

Dato
8 januar 2001

Sted
Oslo

Omstendigheter

Åpning av "fornyelsesverkstedet" i Arbeids- og administrasjonsdepartementet

1 For alle dere som deltar her i dag er det en kjent sak at denne regjeringen er for en sterk offentlig sektor. Arbeiderpartiet har alltid ment at en sterk offentlig sektor er nødvendig for å oppnå mange av de mål og verdier vi står for.

5 At offentlig sektor derfor fikk en betydelig plass i Regjeringens tiltredelseserklæring var derfor ganske selvsagt. Og for oss betyr ikke en sterk offentlig sektor bare en stor offentlig sektor. Det skal også være en godt fungerende sektor. Det skal være tjenester og forvaltning som brukerne er godt fornøyde med.

10

I byråkratiloven av Gudmund Hernes heter det: Livet er for kort til å ha noe med statsforvaltningen å gjøre. Vårt mål er at denne loven innen to år skal kunne oppheves!

15 Tall som illustrerer utviklingen i offentlig sektor:

Fra 1980 til 1990 økte antall i offentlig sektor i Norge med om lag 120.000 personer fra om lag 460.000 til om lag 580.000. Fra 1990 til 2000 (anslag) økte antall ansatte i offentlig sektor i Norge med om lag 135.000 personer fra om lag 580.000 til om lag 715.000.

20

Gjennomsnittlig betyr dette at det i perioden fra 1990 og frem til 2000 er ansatt 37 personer i offentlig sektor hver eneste kalenderdag. I perioden 1980 til 2000 er det gjennomsnittlig ansatt 20 personer per dag.

25

Fra 1950 til 1970 økte antall årsverk i offentlig sektor med 133.000 fra om lag 140.000 i 1950 til om lag 273.000 i 1970. Til sammenligning økte antallet

30 beregnede normalårsverk med 193.000 fra 375.000 til 568.000 i 20-årsperioden fra 1980 til 2000.

Fra 1980 til 1990 økte antall ansatte i offentlig sektor i Sverige med om lag 135.000 personer fra om lag 1.300.000 til om lag 1.435.000. Fra 1990 til 2000 (anslag) sank antall ansatte i offentlig sektor i Sverige med om lag 150.000 fra 35 om lag 1.435.000 til om lag 1.285.000. (i 1997 var antall offentlig ansatte nede i 1.234.000)

Ressursbruk til skole og helse sammenlignet med andre land:

40 Høsten 1997 er utgiftene per elev i grunnskolen 64 prosent over gjennomsnittet i OECD, korrigert for forskjeller i kjøpekraft. Bare Danmark bruker mer penger per elev enn Norge.

Høsten 1998 var det 12,6 elever per lærerårsverk i de offentlige barneskolene i 45 Norge. Gjennomsnittet i OECD-landene er 17.1 elever per lærerårsverk. Bare Ungarn hadde lavere forholdstall.

Høsten 1998 var det 10,1 elever per lærerårsverk i de offentlige ungdomsskolene i Norge. Gjennomsnittet i OECD-landene er 14.9 elever per lærerårsverk. Bare Østerrike hadde lavere forholdstall.

50 Høsten 1998 var det 8,1 elever per lærerårsverk i de offentlige videregående skolene. Dette var lavest i OECD. Gjennomsnittet i OECD-landene er 15.1 elever per lærerårsverk. Kostnadene per elev lå 32 prosent over snittet i OECD.

55 Vi har en legedekning som er klart beder enn i våre naboland Sverige, Danmark og Finland. I Norge er det 290 innbyggere per lege. Tilsvarende tall for Danmark er 310, Sverige 320, Finland 330 og Island 290.

Eksempler på teknologisk utvikling - telesektoren

60 Prisen for en 10-minutter samtale fra Oslo til Hammerfest på dagtid kostet i 2000 2,69 kroner. Tilsvarende pris i 1990 var 22,31 kroner, i 1980 20,50 kroner og i 1970 12,80 kroner (løpende priser). Dersom man regner om til 2000-kroner kostet telefonsamtalen i 1970 hele 77,61 kroner, dvs. at prisen på en 10 minutter 65 samtale fra Oslo til Hammerfest var 28 ganger dyrere enn i 2000. Riktig nok har prisen på fastabonnement på 1990-tallet gått opp.

Fra 1960 til i dag har produksjonen av antallet takstminutter blitt 10-doblet.

70 Antallet ansatte knyttet denne produksjonen har samtidig blitt redusert med 40 prosent. Dersom forholdstallet mellom ansatte og produserte takstminutter hadde vært beholdt uendret frem til i dag, ville vi i dag ha brukt hele 162 360 personer til å produsere tradisjonelle telefontjenester. I dag bruker vi 9 800!

75 Når vi i tiltredelseserklæringa la så sterk vekt på fornyelse av offentlig sektor, var det ikke fordi vi mente offentlig forvaltning og tjenestesektor er umoderne og gammeldags. Nei, på flere områder kan norsk forvaltning måle seg med det beste som er. Vi starter derfor ikke i upløyd jord. Men alle vet på sitt felt at ting kan gjøres bedre.

80

Derfor har denne regjering lagt lista høyere enn at vi bare skal drive ordinært omstillingsarbeid som enhver regjering må gjøre. Vårt mål er at folk flest om et par år skal kunne si: Jo, vi har merket forskjell. De offentlige tjenestene er blitt bedre, det er blitt enklere å komme i kontakt med det offentlige. Vi har fått en

85 mer tydelig stat og mer avgjøres i kommunene.

Det er vi politikere som skal stake ut kursen i fornyelsesarbeidet. Vi skal være klare og tydelige på hva vi vil fornye og vi skal også si noe om hvordan. Men det må skje i samarbeid med dere som til daglig arbeider mer konkret med

90 oppgavene. Mange dyktige og initiativrike ledere og medarbeidere er samlet til dette fornyelsesverkstedet. Fagforeningene er også representert. Deres felles innsats vil være helt avgjørende for at fornyelsesarbeidet skal lykkes.

Vi er kommet godt i gang med fornyelsesarbeidet på flere områder. Jeg vil gi en

95 kortfattet status om arbeidet innenfor enkelte sentrale områder.

Kommunene:

Vi ønsker et aktivt folkestyre. I dag er kommunene på for mange områder

100 bundet av statlige pålegg og detaljstyring - også ved at de midlene staten gir, i langt høyere grad enn ønsket er øremerkede. Kommunene har liten frihetsgrad. Det blir lite rom for politikkutforming. Resultatet av dette er at interessen for politikk forsvinner.

105 Kommunene skal få økt frihet. Det er blitt færre øremerkede tilskudd og målet

er en radikal reduksjon i statlig lovverk og bestemmelser overfor kommunene. Det skal bli mindre krav om planer. Kommunene skal få økt frihet til selv å bestemme hvordan oppgavene skal løses.

110

I kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 la Regjeringen frem en plan for å avvikle og innlemme øremerkede tilskudd. Planen omfatter perioden 2001-2007, og innebærer at knapt 60 prosent av alle øremerkede poster innlemmes i inntektssystemet eller avvikles. I 2001 er 12 ordninger innlemmet eller avviklet. Dette gjelder blant annet tilskuddet til fylkesveier, tilskudd til familievernkontorer og tilskudd til fylkeskommunale kulturoppgaver.

115

Så vil noen si. Økt frihet for den enkelte kommune, skaper forskjeller mellom kommuner. Aksepterer dere det?

120

Ja, er svaret vårt. Vi sier til kommunene: Her er pengene, dere må prioritere ut fra de lokale behovene. Dere får et større ansvar. Det må dere ta. Det gir velgerne større innflytelse. Det tjener demokratiet.

125

Er det rapporteringsrutiner som kan kuttes ut eller forenkles? Kontrollordningene våre må gjennomgås. Er kontrollen tilpasset den reelle risiko for misbruk? Vi må passe på slik at vi ikke bruker store resurser til kontrollere på områder der faren for misbruk er liten.

130

Fra nyttår trådte nye regler om statlig kontroll med kommunale budsjetter i kraft. Dette innebærer at 380 kommuner og 13 fylkeskommuner slipper kontroll. Disse kommunene og fylkeskommunene kan nå vedta lån den ene dagen og gå til banken eller børsen neste dag uten å søke godkjenning hos fylkesmannen eller departementet.

135

Ny teknologi:

Vi må vurdere om det er administrative rutiner som kan forenkles ved hjelp av IT - den nye digitale teknologien.

140

Ny teknologi gjør det mulig å produsere tjenester som var utenkelig bare for noen få år siden. Offentlig sektor må være på høyde i forhold til de mulighetene som teknologien gir, og de kravene folk stiller i dag.

Når folk kan handle varer over nettet, bestille kino- og konsertbilletter osv, forventer de også at det skal kunne gå an å omregistrere bilen og søke om barnehageplass på samme måten. Offentlig sektor må her gå foran, ikke dilte etter de private tilbyderne.

150

Ny teknologi gir mange brukere en helt ny kanal for å få raskere og lettere tilgang på visse typer offentlig tjenester. Det gir også muligheter til å organisere den statlige tjenesteproduksjonen på nye måter. Etatene kan i større grad gi tilgang til ekspertise uavhengig av hvor i landet denne fysisk befinner seg.

155

Vi vil utvikle en døgnåpen forvaltning. Dette er en forvaltning hvor tjenestene tilbys som elektroniske selvbetjeningsløsninger, tilgjengelig for brukeren når den selv ønsker det. I regjeringens e-Norge-plan har vi satt som mål at elektronisk tjenesteyting skal være forvaltningens hovedløsning for forvaltningens samhandling med brukerne innen utgangen av 2003.

160

Eksempel:

I fjor ble det mulig å levere selvangivelsen og beregne skatten over nettet. Fra i år er også det mulig å endre skattekortet på nettet. Fra og med 2. januar i år kan alle næringsdrivende i Akershus og Buskerud levere omsetningsoppgaver på nett. Om et par år burde det være mulig å bestille nytt pass over Internett.

165

Vi er i gang med å etablere systemer for elektronisk byggesaksbehandling Søker skal kunne hente nødvendig informasjon for sin søknad via nettet og skal kunne søke og motta byggetillatelser over nettet. Etter hvert skal det utvikles systemer som gjør at også kart og tegninger kan være en del av en elektronisk søknad.

170

I løpet av 2000 er flere av tjenestene som trafikkstasjonene tilbyr gjort tilgjengelig for publikum via Internett. Dette gjelder blant annet timebestilling for kjøretøykontroll og førerprøver. I løpet av 2001 vil også registrering av kjøretøy kunne skje ved elektronisk kommunikasjon mellom bilbransjen og Statens vegvesen, slik at fysiske besøk på trafikkstasjonene ikke blir nødvendige for å få utført denne tjenesten.

175

180

Og tjenester som er automatisert på en måte som er vanskelig for brukerne, må forbedres. Det er fremdeles mye prøving og feiling i omleggingen av tjenester til elektroniske medier.

Brukervennligheten vil nok øke sterkt etter hvert som erfaringene med elektroniske medier øker. Men foreløpig må offentlig sektor belage seg på å ha "doble systemer", der kundene har muligheter til både å betjenes av saksbehandler og til elektronisk saksbehandling. Ikke alle vil ha kunnskaper eller utstyr til å betjene seg direkte på nettet.

Vi må heller ikke tro at ny teknologi kan løse alt. Heller ikke alle tjenester egner seg til elektronisk saksbehandling.

195 Det er også i denne sammenhengen offentlige servicekontorer blir så viktig.

Målet vårt er at det skal opprettes minst ett servicekontor i hver kommune. Kontorene skal bidra med informasjon og veiledning om det offentlige. De skal kunne utføre egnede former for saksforberedelse og saksbehandling. Og de vil ha som en viktig oppgave å gi veiledning og hjelp i bruk av nettbaserte tjenester. De blir et viktig bindeledd mellom den nye digitale forvaltningen og den delen av befolkningen som enda ikke har tatt den nye teknologien i bruk.

Sykehusreformen er kanskje den største reformen innen helsesektoren i moderne tid. Egentlig er det to reformer samtidig. Den ene er fra forvaltning til foretak. Sykehusene skal ut av forvaltningen fordi de driver ikke forvaltning, men kompleks tjenesteyting av høy kvalitet under krevende rammebetingelser. Det betyr større selvstendighet, ansvar og krav til den enkelte virksomhet. Den andre er én eier, og da kan det bare være staten. Det klargjør ansvar og skaper mindre muligheter for "spill" som vi ser mye av i denne sektoren. Reformen skal på lufta allerede om et år. Vi kan nok bli beskyldt for at gjennomføringen går for fort, men ingen er tjent med å vente. Aller minst pasientene.

215 Endringstakten i samfunnet avspeiles i utdanningssystemet. Ting skjer fryktelig fort. Målet er at Norge skal være en ledende kunnskapsnasjon. Det er institusjonene selv som må føle tiden på pulsen og endre seg. Det er der endringskompetansen først og fremst må ligge.

220 Vi kan ikke detaljstyre utdanningspolitikken gjennom stadig nye offentlige utredninger. I tida fra utvalget blir satt ned til anbefalte tiltak kan gjennomføres har utviklingen kanskje gjort løsningene utdaterte.

Derfor vil vi gi utdanningsinstitusjonene større frihet.

225

Men vi vil også stille strengere krav til at ressursene brukes godt.

Den viktigste ressursen er studentene. I dag er det et mindretall av studentene som studerer på heltid. Alt for mange bruker for lang tid på studiene. Norske studenter er eldre når de kommer ut i arbeidslivet enn i de fleste andre OECD-land. Dette skyldes lang normert studietid og dårlig gjennomstrømming. Normert studietid per år er 20 vekttall. I gjennomsnittet tar norske studenter 11 vekttall per år. I gjennomsnitt er norske studenter 29 år når de avslutter sine studier.

235

Vi vil legge til rette for at studentene skal prioritere å bruke tiden bedre. Vi vil ta større deler av året i bruk til studier og øke kvaliteten og oppfølgingen av den enkelte student. Slik kan studentene lære like mye - men bruke færre år.

240

Da må vi ha en studiefinansiering som er så god at man ikke trenger å arbeide ved siden av.

Regjeringen vil lage en ny gradsstruktur, med utgangspunkt i de internasjonale bachelor og master gradene. Vi tror det vil være en mer hensiktsmessig oppbygging enn dagens cand. mag. og hovedfag.

245

Men samtidig krever det omstillingsevne og vilje ved institusjonene. Faginnholdet, studieoppbyggingen og fagtilbudene må gjennomgås på nytt. Kvaliteten må bedres og studentene må se fordelene, også økonomisk, ved å bli raskere ferdig med grunnutdanningene enn tilfellet er i dag.

250

Vi omorganiserer likningsforvaltningen for å oppnå bedre kvalitet og økt effektivitet. Næringslivet og enkeltpersoner er opptatt av at skatten blir beregnet riktig - ikke hvor den beregnes. Når 40% av dagens likningskontorer har tre eller færre ansatte har vi et sårbart system - faglig og administrativt. Omorganiseringen skal bidra til en mer tjenlig skatteetat overfor publikum generelt og næringslivet spesielt. Skattedirektoratet har beregnet at den økte effekten av ny organisasjonsstruktur, kombinert med omdisponering av ansatte, kan sidestilles med at dagens struktur tilføres ca 400 årsverk.

255

Vi vil om noen få dager legge frem stortingsmeldingen om Politireform 2000.

260

Effekten av denne omorganiseringen vil tilsvare i overkant av 400 årsverk, noe som tilsvarer nesten to kull fra Politihøgskolen. Ved å slå i sammen
265 politidistriktene i Vestfold kan det frigjøres ca. 28 årsverk politiutdannet personell. I tillegg vil det bli frigjort om lag 7 årsverk som er knyttet til administrative gjøremål. Samlet sett utgjør dette nærmere 35 årsverk, hvor i alle fall de tjenestemenn som har politiutdannelse, raskt kan settes inn i mer direkte kriminalitetsbekjempende virksomhet. Lagt til grunn at en døgnbemannet
270 bilpatrulje bemannet med 2 tjenestemenn utgjør 14 årsverk, vil frigjorte ressurser kunne betjene nye bilpatruljer på døgnbasis - eller et enda høyere antall bilpatruljer i deler av døgnet.

Dagens Forsvar er ikke tilpasset de utfordringer Norge står overfor. Forsvaret
275 må derfor gjennomgå en omfattende fornyelse og modernisering. Omstillingen vil berøre alle deler av organisasjonen: fra den øverste ledelse til den enkelte leir og stasjon. Både krigsstrukturen, fredsorganisasjonen og kommando- og ledelsesapparatet må legges radikalt om og reduseres kraftig i omfang. Likeledes må materiell avhendes, eiendommer selges og virksomhet flyttes og
280 konsentreres. I de studier som er gjort foreslås blant annet en reduksjon av bemanningen i fredsorganisasjonen på henholdsvis 6000 og 4000 personer. Omfanget av omstillingen vil bli på dette nivå. Det må også foretas en sterk reduksjon av forsvarlets ledelse, som klart overgår reduksjonene i organisasjonen for øvrig. Forsvarsministerens karakteristikk er at det i Forsvaret i dag er "for
285 mange høvdinger og for få indianere". Det sentrale apparatet må derfor både slankes og forenkles, samtidig som det bør bli færre nivåer og skje en utstrakt delegering og desentralisering av oppgaver.

Vårt signal til dere er: Vi vil satse på dere som arbeider i offentlig sektor. Det er
290 dere som virker i departementene, i etatene, i organisasjonene og de ute i kommunene som er ressursene. Det er dere som først og fremst skal sette fornyingsreformene ut i praksis. Vi som politikere skal være tydelige på hva vi vil, men det er dere som må gjøre deres del av jobben.

295 Vi vil i tiden som kommer også legge vekt på å ha god dialog med ansatte, tillitsvalgte og brukerne av den offentlige sektoren i hele landet. Regjeringsutvalget for fornyelse av offentlig sektor, som Jørgen Kosmo leder, vil legge opp til samråd med brukere og ansatte i offentlig sektor i form av møter, brukerpaneler og lignende.

Arbeidstakerorganisasjonene vil spille en viktig rolle. Derfor er også noen representanter invitert til å sitte aktivt med i dette verkstedet. Jeg vil minne om den betydning organisasjonene spiller i fornyelsesarbeidet. Vi vil ikke kunne lykkes hvis vi ikke makter å bruke de ansatte og deres representanter på en god måte. I dette ligger det en klar forpliktelse til å sørge for åpne kanaler og tillitsfulle samarbeidsforhold. Men vi må holde oppe tempoet i omstillingen. For det er dersom vi omstiller for sakte at arbeidsplassene virkelig kommer i fare.

Eller for også å avslutte med en av Gudmund Hernes sine lover: Hvis du ikke forandrer din organisasjon med 10 prosent hvert år, vil den forandres ved en katastrofe om ti år.

Kilde

<http://www.dna.no/index.gan?id=13974&subid=0>

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/fornyelsesverkstedet>